

Istèrrida

Sémpiri prus óminis e féminas iscriint poesias, contus e paristòrias. A su de tres cuncursu literàriu “Poetendi e Contendi - Scalepranu in Poesia”, pesau de isceti tres annus, chentza de tènniri meda visibilitadi me in is média, 75 Sardas/us, foras de contai is iscientis, ant pigau parti cun is iscritus insoru.

Cesare Pavese pensàt ca sa literatura fessit *“una difesa contras a is ofesas de sa vida”*; Ludwig Andreas Feuerbach, su filòsofu tedescu at iscritu ca *“su fueddu líberat s’òmini”*. Àterus críticus e àterus iscriidoris ant nau ca sa poesia e s’iscritura non s’ocupant sceti de arregistrai s’arrealidadi ma circant de dda propassai, non s’acumentant de fàiri “sa fotografia” de is erroris ma ddus scoviant e ddus cundennant. Àterus ancora pensant ca impunnant a *“vengai is bintus”* (Shakespeare), *“ma non cumbintus”* dd’iat a sighbiri su grandu poeta sardu Cicitu Masala, bintus chi funt is *“sinnus de sa liberatzioni de is òminis”* at scritu Elio Vittorini.

Su poeta italianu Franco Fortini at iscritu intamis ca *“Sa poesia non cambiat nudda. Nudda est siguru, ma tui scii”*. Deu seu de acórdiu cun Fortini. Tocat a iscriri fintzas chi sa poesia non cambiat nudda. Fintzas chi sa poesia non tenit iscopus diversus, àteras finalidadis cunfroma a sa poesia e totu e a s’iscritura.

Is óminis difatis tenint un’apretu, una necessidadi agiumai física e naturali de s’iscritura, ainci cument’e cussus chi sunfrint de “ipoglicemia” intendint s’abbisóngiu de tzúcuru. In custu modu sa poesia tenit unu balori purificadori, de liberatzioni o, chi boleus tenit su poderi de sanai. A iscriri bolit nai a fueddai tra sei fueddendi cun is àterus, fueddai de àterus po nai a sei etotu: est boxi chi isparigat – chentza de aboxinai antzis essit a iscusi- e parit unu mosàicu de tacheddas, a bortas luxentis e ínnidas che su celu de austu, a bortas múrinas e iscuriosas che a is notis longas de s’ierru.

Intramesu de su lugori e su iscuriu, s’imponit, furiosa, sa gana de s’expressai e de s’arriconnòsciri, sémpiri sàntzina sàntzina tra s’arriolu e su trumentu de s’esisténtzia e una luxi prena de bonucoru e de vida, apaxiada in circa de logus prus chietus.

Ainci s’ ànima nosta istriorat e si nd’istrantaxat, cantendu is baloris prus mannus cument’e s’amori, sa libertadi, s’amistadi, sa solidariedadi e fintzas s’atzioni o intamis si ponit cara a pari a sa tristura e a su disígiu o a cussus prus axiosus e dolimosus, de s’afannu e de sa sunferéntzia, ma sumpepari de sa solidadi, intzimiada de sa cunditzioni de fragilidadi.

Custa sorti podit allui in su poeta s’arrebbeu, o insullai fintzas sa disperatzioni; fitianu perou si nd’abarrat oru oru de su spérrumu o de s’isgarropu, po si srbai e po cuberai sa sorti umana a unu sétu prus sintzillu e prus naturali: de isperàntzia in su benidori. Su poeta po s’in prus no arrefudat s’esisténtzia ne s’istentat ispeddiosu po is ocasionis chi no at scípiu aguantai ne s’ispàciat ingrutendinci torra is làgrimas giai ghetadas. E su tempus passau no est isceti unu pesu grai de tragai ne su benidori cumparit che pantuma.

Non ddis dexit a prangi a istrossa e prus pagu puru su disisperu a is chi creint in is baloris de sa vida manca siat unu trumentu chentza de ispera, e no arremmant mai su bisu de unu tempus difarenti, chi potzat tènniri un’arrexoni po si fàiri arriri, chi potzat imperrai deunutu s’orrori.

Is isperàntzias me innui acabbussai e is dispraxeris de apaxiai s'incungiant e si trotoxant in mesu fintzas a candu non podeus cumprèndiri prus innui acabbant is unas e innui cumentzant is àterus.

Est custa sa mellus bisura de cuddu giogu eternu chi fait de sa poesia un'arti, ma fintzas e calencuna cosa in prus: un'abbisóngiu de fueddai po si torrai a ascurtai, innui si manifestat in froma de vida noa e disconnota fintzas a chini dd' iscriit etotu.

E is poetas iscriint -ant iscritu po su Cuncursu de Scalepranu- de cussa parti corali e disconnota in versus libberus o in rima, in fromas cràssicas, assonadas, beni cuncordadas, àteras bortas pichiantis, truncadas che lampus, -chi fortzis arrapresentant mellus su "dramma" de is féminas e de is óminis de oindi, cun is dudas e is penas insoru-; a bortas cun cumponimentus crutzus, in versus piticheddus, chi in sa torrada de pagus fràsias e cun fueddus marrius, arrennescint a assogai una màgini, una sentzazioni, unu pentzamentu, unu cunsideru apitzus de s'acuntéssiu e de s'esisténtzia de s'umanidadi; a bortas cun fromas prus ispratadas, prus cumprias e assetiadas. In ambaduas is iscriiduras funt istibbadas aintru de s'arruelu de su cumponimentu; pausas, "onomatopee" e coloriduras, arripitiduras a sa sighia e fonias, arritimus e assonàntzias, arrunzaduras sintàticas, sinfonismus, crubetàntzias -bundantis- e "brachilogie".

Nc'est sa poesia noa, chentza de maistus ne móllius innui si preferrint is mudas ténnicas e is arricchimentus de is temas innui su fueddu s'abbumbat e si fait meri de su cumponimentu e nc'est a s'imbessi, sa poesia prus connota chi bantat ereu de diora.

Nc'est sa poesia innui is fueddus arregordant e tessint metàforas chi impellint s'idea addei de su ditatu ischetu essentzialis e nc'est cussa innui sa "nappa de arrangiolu" fata de sillabas, cadentzadas e impipadoras, annestant un'andada chi incantat in is logus e in is ispéndulas de sa mamória de s'ànima umana po nd'aciocai e po ndi cumprèndiri su mistériu chi de sèmpiri istrumbulat sa curiosidadi mai assetiada de is óminis.

Custu mistériu po s'in prus no est iscrobetu, assumancu non totu: in is poesias de su poeta difatis no agataus arrespustadas a sa cundetzioni de debbilesa, de nexi, a sa mancàntzia de identidadi de s'umanidadi, chi sighit a s'intruxai de arregordus e bisus, de mudori e de trumentus.

Totu abarrat chentza de un'arrespusta chi potzat congruiri, chi siat po sèmpiri. Non creu, coment'e chi siat, chi custa siat una làcana: su poeta iscriit mancai nudda siat siguru. Fintzas chi sa poesia non mudit nudda. Fintzas candu non donat arremédius e iscedas pretzisas: e est bellu diainci.

Prus de totu candu sa poesia est iscrita in sardu, sa língua nosta. Custa língua chi est prus che àteru sentidu, sonu, música. Língua de boxalis. E duncas corporali e imparis lixera, lébia. E is boxalis po su poeta funt s'ànima de sa língua, funt su língiu tra sa língua e su càntidu; tramesu sa poesia, is númerus de sa música, s'arrítimu e su ballu.

Cussa língua chi est espressioni de sa stória e de sa civiltadi nosta, aina po difèndiri e ammanniai s'identidadi e sa cusciéntzia nosta de pópulu e de natzioni.

Custa língua chi est sinnu de cusciéntzia istórica e de fortza chi crobot a pari, su sinnu prus craru de appartenéntzia e de is arreíxinis chi dónnia arratza de dominadoris at circau de trunca. Chentza de bólliri torrai agoa fàcias a su tempus passau: ma su tempus passau interrau, cuau, iscarésciu, istesiau, taciau e trassinu, tocat a ddu torrai a cuncordai, a ndi ddu torrai a bogai a

pillu po ddu connòsciri, chi siat nou e alleghit cun s'esperientzia de oindì, po fai cara a totu s'orrori de su tempus presenti, po pintai unu benidori de importu e po bivi in custu mundu.

Is óminis modernus in custus tempus de globalizatzioni económica, de sa comunicatzioni, de Internet non podint bivi chentza de arreixinis, siat po arrexonis "psico-pedagogiche" (un'arriferimentu frimu donat siguresa, cusciéntzia de sei etotu e fidi po su benidori) siat po arrexonis curturalis. Sa possibilitadi de cumprèndiri su chi est nou benit de sa connoscéntzia de s'istória, de sa manera de produiri, de is tradizionis, de sa língua de sa comunidadi me innui si bivit.

Est custu s'isciàscinu contras a sa suta-cultura de sa televisioni, ispratzinau aposta po torrai sa tradizioni a "folclore" chi serbit isceti po fàiri arriri is istràngius. O intamis bincint isceti cussas trassas de acurturatzioni decídias de chini cumandat, de chini a prepoténtzia arreduxit is antimas etnicas e linguísticas a istrocius, a mastrucas, a *flatus vocis*. Tocat a pentzai a amparai su chi est "individuali e a cumoni" non che a cosas pratzias ma crobadas, bivendi s'identidadi sarda cun dinnidadi e fieresa chentza de dd'incungiai in unu sentidu ideològicu o mitològicu; identidadi non che a idea tètera ma chi mudat, crescit, chi podit èssiri acantzada o torrada a acantzai, pesada o torrada a pesai di po di.

S'apegu a sa civirtadi "primigenia" chi assigurat s'acàpiu tra su tempus passau e cussu presenti agiudat a èssiri prus disponíbbilis amantiosus de custu mundu ispreosu. In custu língiu tra antigu e modernu e pust-industriali e pust-modernu, innui sa positividadi de sa Sardínnia s'annestat in cussa mediterrània e europea, agataus s'arrexoni funguda de s'Identidadi e de s'Etnia chi po una parti si liberat de is ingànnius, de sa timoria de bivi in un'ísula; po un'àtera parti si srobat de cussus médius de acurturatzioni, chi srebint a distruiri su chi tenint de bonu is minoràntzias.

Pruschetotu is giòvunus depint isciri ca funt parti de un'istória particulari e de una civiltadi particulari e de èssiri in possessu de una sienda curturali, artística e musicali, arrica de ideas de abièsciri, e de pònniri a cunfrontu cun esperiéntzias e propostas chi funt de unu mundu prus mannu. Innui, movendi de arreixinis siguras e cun alas fortis, potzant bolai in artu, is giòvunus e no isceti issus.

Po totu custu est giustu, est bellu a iscriri poesias, iscriri paristorias e a ddas iscriri in Língua Sarda!

"Nc'est ancora chini est firmu, nc'est ancora/chini tenit fàmini; ma nisciunus prus est solu./E is isperantzias circant fueddus./fueddus chi tramudint/in sinnus armoniosus s'abetu " (de: *E il mondo muta*, Raimondo Manelli, 1956).

Frantziscu Casula Presidenti de sa Giuria